

Āraišu arheoloģiskā parka vēsturisko materiālu otrā dzīve

Noslēdzot pirmo pusgadu Āraišu arheoloģiskajā parkā, varam atskatīties uz paveiktajiem darbiem ar gandarījumu. Realizējot Eiropas Savienības līdzfinansēto projektu "Kultūra, vēsture, arhitektūra Gaujas un laika lokos" pašvaldība ir veikusi nozīmīgas investīcijas, lai saglabātu, atjaunotu un arī paaugstinātu Āraišu arheoloģiskā parka pieejamību sabiedrībai, radot jaunus, mūsdienīgus pakalpojumus un sekmējot vietas potenciāla pilnvērtīgu izmantošanu.

Viens no projekta darbiem ir tuvu nobeigumam -apmeklētāju centra ēkas būvniecības darbus plānots pabeigt jau jūnijā. Paralēli tiek strādāts pie ēkas satura piepildīšanas - vēstures ekspozīcijas sagatavošanas un tūrisma informācijas punkta labiekārtošanas.

Ielūkojoties ekspozīcijas veidošanā, vēlamies uzsvērt, ka šī būs pirmā reize Āraišu arheoloģiskā parka vēsturē, kad oriģinālie Āraišu ezerpils priekšmeti (vairāk kā 80) no 9.-10.gs apbūves būs skatāmi vienkopus, speciāli veidotā pastāvīgā ekspozīcijā.

Te būs iespēja iepazīties ar lielākās latviešu maztautas – seno latgaļu dzīvesveidu, uzzināt par pasaules notikumiem tajā laikā, kā arī iepazīt arheologa Dr. hist., Dr. hist. h. c. Jāņa Apala ceļu līdz ezerpils mājokļu rekonstrukcijai. Te būs apkopoti nozīmīgākie notikumi un fakti par Āraišu ezerpili.

Veidojot ekspozīciju tiek domāts par skolēnu programmām un piedāvājumiem ģimenēm ar bērniem. Tāpat, ceram, ka vietējai sabiedrībai arī būs interesanti atskatīties uz notikumiem, par kuriem pašiem ir vēl dzīvas atmiņas.

Paralēli apmeklētāju centra izveides darbiem, aktīvi tiek realizēti citi lielāki un mazāki projekti. Viens no tādiem ir sadarbība ar Latvijas Mākslas akadēmijas topošajiem jaunās mākslas vēstures speciālistiem, kuri jau otro pavasari ir cītīgi pastrādājuši.

Aprīļa beigās Āraišu arheoloģiskajā muzejparka teritorijā esošajā valsts nozīmes arheoloģijas pieminekļī Āraišu mūra pilī atsākās zinātniskas izpētes darbi, kas norisinājās arheologa, dr. hist. Artūra Tomsona vadībā.

2019. gada aprīlī izpētītais 3 x 5 m lielais laukums tika iemērīts blakus 1980-tajos gados Dr. hist., Dr. hist. h. c. Jāņa Apala vadībā pētītajam laukuma pilsdrupu iekšienē, to ZR daļā, tādējādi turpinot ievērojamā pētnieka iesākto darbu.

Izpētes laikā vairāku metru platībā tika atsegts pagalma bruģis, ko tika nolemts saglabāt.

Izrakumu gaitā tika iegūts apstiprinājums agrākajām ziņām, ka pils iekšpagalmā, domājams, vietumis pastāvējušas, vieglas konstrukcijas koka celtnes, par ko liecināja

ievērojams daudzums māla apmetumu ar koka šķiedras nospiedumu.

Iegūtie atradumi ir nozīmīgi gan pils apdzīvotības datējumam, par ko liecina 13.-14. gs. arbaleta iedzītņa bultas gals, 13.-16. gs. bruņukrekla kniedētais riņķītis, 14.-16. gs. sudraba feniņš, 13.-16. gs. ripas keramikas un akmens masas trauku fragmenti.

Izpētes laikā atrastie dzīvnieku un zivju kauli ļaus precizēt ziņas par pils iemītnieku diētu un saimniecību. Jau šobrīd skaidrs, ka pils iemītnieku pārtikā dominējuši sīklopi un cūkas.

Virs bruģa atrastā rotaslieta – 14.-15. gs. bronzas zvārgulītis papildina mūsu izpratni arī par vietējo iedzīvotāju klātbūtni Āraišu pilī.

Sagatavošanā un vērtēšanā ir nodoti pāris projekti, kas vērsti tieši uz vēsturisko materiālu izpēti, lai veidotu ciešāku saikni ar zinātniekiem un apmeklētājiem.

Āraišu arheoloģiskais parks – viens no deviņu valsts nozīmes kultūras mantojuma objektu atjaunošanas projekta dalībniekiem.

Lai aizsargātu un attīstītu Latvijas kultūras un dabas vērtības, turpmāko divu gadu laikā ar Eiropas Savienības līdzfinansētā projekta "Kultūra, vēsture, arhitektūra Gaujas un laika lokos" līdzfinansējumu tiks veiktas nozīmīgas investīcijas deviņos valsts nozīmes kultūras mantojuma objektos, ne vien tās saglabājot un atjaunojot, bet arī paaugstinot to pieejamību sabiedrībai, kā arī radot jaunus, mūsdienīgus pakalpojumus un sekmējot katras vietas potenciāla pilnvērtīgu izmantošanu.

5.martā Siguldas novada pašvaldība kā vadošais projekta partneris parakstīja vienošanos ar Centrālo finanšu un līgumu aģentūru par septiņu pašvaldību administratīvajās teritorijās esošiem deviņiem valsts nozīmes kultūras mantojuma objektu atjaunošanu un saglabāšanu.

Projekta "Kultūra, vēsture, arhitektūra Gaujas un laika lokos" kopējās izmaksas plānotas 9 385 265,75 eiro apmērā, no tiem Eiropas Reģionālās attīstības fonda finansējums ir 5 634 000 eiro un valsts budžeta līdzfinansējums ir 262 437,47 eiro.

Projekta partneri: Siguldas, Cēsu, Amatas, Valkas, Pārgaujas novadu pašvaldības, Valmieras pilsētas pašvaldība, Rubenes Evaņģēliski luteriskā draudze, Cēsu Svētā Jāņa Evaņģēliski luteriskā draudze un Valmieras Svētā Sīmaņa Evaņģēliski luteriskā draudze.

Visi projekta partneri atrodas uz Baltijas ceļa vai tā tiešā tuvumā un īsteno tematiski vienotu projekta ideju. Šī projekta mērķis ir stiprināt reģiona identitāti un kultūras mantojuma pieejamību nozīmīgā dabas teritorijā kā Gaujas Nacionālais parks un tam tuvumā esošajās pašvaldībās.

Āraišu arheoloģiskajā parkā projekta ietvaros tiks uzbūvēts daudzfunkcionāls

apmeklētāju centrs, kā arī tiks papildināta ezerpils brīvdabas ekspozīcija, uzbūvējot Āraišu ezerpils koka aizsargceltni. Kopējās projektā iekļautās izmaksas par Āraišu arheoloģiskā parka attīstību ir 352 941,18 eiro. Apmeklētāju centra būvniecības darbus plānots uzsākt jau šajā vasarā. Amatas novada pašvaldība ir izsludinājusi iepirkumu par būvdarbu veikšanu. Pretendenti var iesniegt savus piedāvājumus līdz šā gada 11.aprīlim.

Citas projektā paredzētās investīcijas:

- Siguldas Jaunās pils restaurācija, atjaunojot tajā 20.gadsimta trīsdesmitajos gados veidoto telpu plānojumu un interjeru, tajā skaitā vēsturiskās lasītavas telpu, svētku zāli, vēsturisko ēdamzāli;
- Valmieras pilsdrupu konservācija un restaurācija, kultūrvides centra izbūve;
- Valmieras Svētā Sīmaņa Evaņģēliski luteriskā baznīcas torņa atjaunošana, pārbūve un restaurācija, nodrošinot sakrālā mantojuma iepazīšanu, zvanu, pulksteņa mehānisma un torņa apskati;
- Rubenes Evaņģēliski luteriskā baznīcas pārbūve un atjaunošana, ekspozīcijas "Pa Hronikas pēdām" izveide;
- Cēsu Viduslaiku pils atjaunošana, uzlabojot pils pieejamību apmeklētājiem un piedāvājot pakalpojumu "Iejūties viduslaikos", kā arī multimediju ekspozīciju "Dzīve Cēsu pils cietumā";
- Svētā Jāņa luterāņu baznīcas atjaunošana, izveidojot tajā ekspozīciju "Svētā Jāņa baznīca - Cēsu vēstures lieciniece",
- Ungurmuižas kompleksā tiks veikta Kungu mājas un dzīvojamās mājas pārbūve, attīstot tajās trīs ekspozīcijas - vēsturisko, dzīvo un ciklisko;
- Ērgemes viduslaiku pils Ziemeļu torņa atjaunošana tā atvēršanai apmeklētājiem.